

De visie van Inge van Dommelen

Overheid, regisseer ruimte voor de burger

Professionals in zorg en welzijn vertonen vaak weerstand tegen nieuw beleid. Hoogste tijd om uit te gaan van de leefwereld van burgers. Gemeenten, instellingen en professionals, burgers en belangenbehartigers moeten niet wachten op kant-en-klare wetgeving, maar elkaar opzoeken. De visie van Inge van Dommelen.

De komende jaren heeft het gezond maken van de overheidsfinanciën prioriteit. Dit betekent dat er flink wordt bezuinigd op één van de grootste kostenposten van ons land: de zorg. Om dit te bereiken kondigen politici en beleidsmakers nieuw beleid aan. Vrijwel iedereen is het erover eens dat er kostenbesparingen nodig zijn om ons zorgstelsel te behouden. Maar uiteraard is er discussie over hoe die besparingen te realiseren. Zorgprofessionals moeten sinds jaar en dag nieuw beleid en besparingen uitvoeren. Zij voeren de plannen van de beleidsmakers echter niet zomaar uit en verzetten zich er tegen. Hoe komt het dat professionals weerstand vertonen tegen de nieuwe maatregelen? Uit recent onderzoek van Kim Putters en Lars Tummers naar beleidsvervreemding bij professionals blijkt dat professionals best voor nieuw beleid en economische doelen zijn, maar ook dat het beleid in hun ogen niet leidt tot efficiëntie of tot verbeteringen voor cliënten en patiënten. Ze ervaren het beleid daarom niet als zinvol, vandaar dat de uitvoering stopt. Wat te doen?

Vraag het 'ze' gewoon

Mijn advies: vraag het de mensen die het raakt. Vraag het de professionals, de burgers, cliënten en patiënten. Zij hebben

de kennis en de ervaring met effecten van beleid. Zij kunnen uitleggen hoe beleid uitpakt. Zij kunnen helpen betere keuzes te maken. Maar dit vraagt wel een andere aanpak van beleid maken. Want zorgprofessionals, burgers, denken niet in beleidsvelden, schotten of wetten. Zij gaan uit van hun eigen leefwereld, een wereld waarin wonen, werken, zorgen en liefde samenvallen. Daarom zeg ik: verander de uitgangspunten van zorg door uit te gaan van de leefwereld van deze burgers. En kijk dan wat nodig is voor de zorg. Het is de hoogste tijd om schotten te verwijderen en tot een duurzaam en betaalbaar beleid te komen.

WPG, Wmo, AWBZ, ZV... euh?

Laat ik een voorbeeld geven van wat anders zou kunnen. De uitgaven voor zorg en preventie (bijvoorbeeld voor ouderen) worden op dit moment geregeld via vier wetten: de Wet Publieke Gezondheid (WPG), de Wmo, de AWBZ en de Zorgverzekeringswet (ZVW). De bedoeling is dat ouderen onder regie van de gemeente thuis oud worden door hun eigen kracht en netwerk in te zetten. Daarvoor heb je als oudere en

Overheid en professionals moeten kwetsbare mensen verbinden aan participerende mensen.

Inge van Dommelen: 'Er is een tweedeling tussen ziek en gezond, tussen wetten en professionals. Vebinden levert geld en gezondheid op.'

gemeente en de zorgverzekeraar.

Van al die verschillende wetten en regels snapt de burger niets (leefwereld versus wetten). Bovendien is deze aanpak niet rendabel: als al die financiers een beetje betalen, loont het niet om dure zorg te voorkomen.

Gemeente zit ermee

Wat werkt wel? Het nieuwe kabinet wil zorg terug in de wijk. Mooi streven. Het betekent wel dat de gemeente 'ermee zit'. Met meer taken en verantwoordelijkheden, met minder middelen, met al die loketten en financiers. Gemeenten hebben geen prikkel om het effectief en efficiënt te doen. Want waarom zouden gemeenten investeren in preventie (WPG), in begeleiding van chronisch zieken, van mensen met een psychiatrische achtergrond, van mensen met een verstandelijke beperking en van ouderen (Wmo) als de opbrengsten van de besparingen niet ten gunste komen van de gemeente? Het zou zelfs rendabel voor een gemeente kunnen zijn om ouderen te laten opnemen in een verpleeghuis in plaats van ze thuis oud te laten worden. Want de AWBZ-kosten van opname worden door de zorgverzekeraars betaald, terwijl de besparingen die thuis wonen oplevert slechts voor een deel (en met een forse bezuiniging) ten gunste komen van de gemeenten.

Eén zak geld

Welke oplossing is hiervoor mogelijk? Deze: laat de gemeente haar steentje bijdragen aan vernieuwing van zorg en welzijn door als regisseur initiatieven te stimuleren. Een mooi voorbeeld van die aanpak is te vinden in Vechtdal. Hier kwam samenwerking tussen de gemeenten Hardenberg en Ommen, Saxenburgh Groep, Achmea en TNO tot stand op basis van een visie

mantelzorg veel organisatievermogen nodig, gezien al die loketten en paperassen. Voor schoonmaken of wassen ga je naar de gemeente. Als je moeder psychisch in de war is en medicijnen vergeet in te nemen ga je naar de huisarts. Een instelling voor psychische zorg regel je via het indicatieorgaan. Als thuis wonen niet meer lukt en je woont in een verzorgingshuis, dan moet je apart betalen voor huur, voeding, huishoudelijke verzorging en zorg. En dat betalen doe je aan respectievelijk de instelling, de

waarin welzijn, preventie en ketenaanpak (verbinding gezond-welzijn-ziek) centraal staan. Er zijn verschillende programma's. 'Vroeg erbij' biedt activiteiten en voorlichting aan jonge moeders en hun kinderen. Met 'De gezonde gemeente' daagt de gemeente bewoners uit om te werken aan de vitaliteit van de buurt door zelf (beweeg-) activiteiten te organiseren. Vrijwilligers organiseren 'De Buurtkamer', met een sociale functie voor ouderen waar de gemeente, zorgorganisaties en maatschappelijke organisaties

Gemeenten, instellingen en professionals, burgers, belangenbehartigers: wacht niet op kant-en-klare wetgeving, zoek elkaar nú op.

sprekuren houden. En het ziekenhuis levert (GGZ-) zorg bij de huisarts in de praktijk.

Deze visie ondersteunen de financiers met integrale bekostiging. Op basis van deze 'één zak geld'-aanpak verwachten zij dat besparingen worden gerealiseerd én dat de kwaliteit van welzijn en zorg voor de burgers in de regio verbetert. Alle betrokkenen hebben baat bij deze integrale aanpak, omdat tegenstellingen zijn verkleind tussen de financiers. TNO en PriceWaterhouseCoopers rekenen alles door en doen onderzoek. Als het inderdaad werkt zoals verwacht, dan kunnen de bespaarders het bespaarde geld herbesteden, bijvoorbeeld in preventieve activiteiten die zorgactiviteiten voorkomen. Deze aanpak sluit bovendien beter aan bij de leefwereld van de burgers.

Verbind ziek en gezond

Er is in ons land sprake van een tweedeling tussen ziek en gezond, een tweedeling tussen wetten en kaders enerzijds en professionele mensen anderzijds. In het gewone leven komen ziekte en gezondheid allebei voor. Toch krijgt het werkelijk verbinden van gezondheid/welzijn en zorg (zoals dat in Vechtdal gebeurt met een ondertekend convenant en onderzoek dat meeloopt), van kwetsbare mensen en gezonde mensen, van verschillende geldstromen nog nauwelijks navolging - zelfs niet bij gemeenten, waar het gedachtegoed achter de verschillende decentralisaties in het lokale sociale domein juist vraagt om nieuwe verbindingen. Dit is een kans die geld en gezondheid oplevert.

Laat ik ook hier een concreet voorbeeld geven. Mensen met GGZ-problemen wier opname erop zit, hebben vaak geen netwerk, geen werk, geen geld, vaak zelfs geen huis waar ze op terug kunnen vallen. Zij hebben 'gezonde' mensen nodig om hun leven weer op de rails te krijgen. Om te helpen met het aanvragen van voorzieningen bij al die loketten, met de vele paperassen, te helpen in het contact met al die professionals. Zij hebben een buurvrouw nodig die vraagt hoe het gaat, die even een seintje geeft als de vuilnis naar buiten moet. Om dat voor elkaar te krijgen is een verbinding noodzakelijk tussen kwetsbare en actieve burgers, tussen professionals en vrijwilligers. Anders zijn mensen met hun GGZ-problematiek zo weer in het reguliere zorgcircuit. Zonde!

Verbinden start bij mensen

'Maar daar zijn toch professionals voor?' denkt u nu wellicht. We zijn toch gewend dat professionals de zorg leveren, niet wij gewone stervelingen? Ja, het is waar: zorg- en welzijnsprofessionals zijn nodig. Maar daarnaast kan en moet iedere burger een bij-

drage leveren, anders blijven betaalbaarheid en leefbaarheid een utopie. We leven echter in een tijd dat omzien-naar-je-buurman geen vanzelfsprekendheid is. Daarvoor hebben we het te druk. Hier ligt dan ook een taak voor de overheid en de professionals. Zij moeten kwetsbare mensen actief verbinden aan gezonde, participerende mensen. Dat 'vangnet' moet georganiseerd worden, want vanzelf ontstaat het niet. Laten we het eens wat meer 'ontregelen' en het gewone mensenwerk de ruimte geven. Laten we de sociaal werkers de ruimte geven om samen met de mensen uit de wijken en buurten de leefbaarheid te verbeteren en zorg te voorkomen. Dan krijgen burgers ook weer zicht op onze ingewikkelde samenleving en hoe zij de dingen zelf kunnen organiseren. De meeste mensen voelen zich er veel beter bij als ze zelf en met hun naasten regie kunnen voeren. Maar ter ondersteuning moet er wel dat integrale beleid zijn dat uitgaat van de leefwereld van de burger - en dat zorgt voor die ene zak met geld.

Goed gesprek

Hoe maak je dat mogelijk, zelf regie voeren? Dit lijkt niet zo makkelijk, omdat het gaat over veel regels, mensen en geld. Maar soms is de tijd van denken voorbij en moet je gewoon doen. En die tijd is nu. Gemeenten, instellingen en professionals, burgers, belangenbehartigers: wacht niet op kant-en-klare wetgeving, zoek elkaar nú op. Ga aan de slag met experimenten. Innoveer. Waar je het dan over kunt hebben? Zie hier een lijstje met tips voor gewoon een goed gesprek:

- Praat met elkaar: professionals en burger, cliënten, patiënten - en weet wat de ander beweegt.
- Laat je inspireren door durfals en goede voorbeelden uit andere sectoren. Wat werkt? En waarom?
- Stel gezamenlijk een programma van eisen op met uitgangspunten over de 'kokers' van zorg en welzijn heen.
- Deel de uitvoering en ervaringen door doelen uit te voeren via een lokale sociale agenda (wie doet wat en met welke effecten zijn we tevreden?)
- Zet een (digitaal) platform op voor creatieve geesten, een kraamkamer voor uitwisseling, ideeën en leren van elkaar, zoals nu in de Jeugdzorg gebeurt.
- Ga gewoon samen aan de slag in de buurt. Begin klein. ▲

Wie durft?

Inge van Dommelen is oprichter van RegieAdvies, voor advies en realisatie in zorg en welzijn.